

ги преписале или превеле въ Моравия: Методий, Кирилъ и горѣказанни-тѣ тѣхни седмина ученици, нарѣчени Седмочисленници, отъ които нѣкои сж знаеле грѣцкия и латинския езици ⁽¹⁵⁾. — Словене-тѣ сж имале още едно азбуки, което се наричало *Глаголица*. Нѣкога-си всички-тѣ словене употрѣбавале и Кирилица-та и Глаголица-та, ала отъ 13-я вѣкъ Кирилицата сжвршенно замѣстила Глаголица-та. Сега само въ нѣкои приморски мѣста у Хърватско употрѣбаватъ Глаголица-та като черковно писмо ⁽¹⁶⁾.

⁽¹⁵⁾ Не ще ни дума, че и Седмочисленници-тѣ сж работиле съ Методия и Кирила, защото тия послѣдни-тѣ не сж имале възможность нито въ Моравия, нито пакъ въ византийска-та държава, у която почти постоянно сж биле на държавни служби, да се занимавѣтъ и съ словенската книжнина, макаръ и сами тѣ да сж биле словене. Съ минувание-то имъ прѣвъ България и пристигание-то имъ въ Моравия се е вродила въ тѣхъ мисль-та цто, за правилно-то писанне и произнасяние словенския, или по-право старо-българския езикъ, който е въ дѣйствието-то имъ е билъ и тѣмъ домашенъ, да измислѣтъ потребни-тѣ за тая цѣль писмена, — като притуриле къмъ грѣцки-тѣ писмена още нѣкои бѣлѣзи, и така се сжставило словено-българско-то азбуки, което нарѣкле *Кирилица*. Освѣтъ това, Кирилъ скоро починалъ, па и той и Методий, както видѣхме, никога не сж оставале спокойни да се занимавѣтъ само съ книжнина-та. Дори и всичкий си животъ да сж посветиле въ преводи и въ преписвания, пакъ Методий и Кирилъ не бихъ могли сами да преведѣтъ или да препишѣтъ книги-тѣ, които Седмочисленници-тѣ донесле отъ Моравия въ България, йоще повече като се има прѣдъ видъ, че словенский езикъ тогава не е билъ никакъ добръ обработенъ за да може да се преводѣтъ така лесно на него книги, каквито сж биле горѣказанни-тѣ черковни книги. Каза се и *преписани*, защото, както видѣхме, християнски-тѣ словене сж имале написани нѣкои черковни книги съ грѣцки или латински писмена, съ каквито си сж служиле и въ частни-тѣ работи. Българский писателъ Храбръ казва, че прѣди Методия и Кирилъ, словенски-тѣ христие сж извршавале черковни-тѣ си потребъи съ грѣцки-тѣ и латински-тѣ писмена. Може да се предполага, че въ начало богослужение-то въ България е ставало на грѣцкия езикъ, не само защото не да ли е имало написани всички-тѣ потребни богослужебни книги на българския езикъ, ами и за това, защото не е имало и свещенници българе. Допустнало би се дори, че и на латинския езикъ може да е извршвано богослужение-то по сѣщи-тѣ причини. Въ пѣрвия случай, когато се е възвѣждало християнство-то въ България и когато за български архиепископъ билъ назначенъ Иосифъ (грѣкъ), който е довелъ съ себѣ-си, за вѣрвание е, духовни лица грѣци, а въ втория случай, когато царъ Борисъ искалъ отъ папа-та и той му пратилъ латински свещенници. Нема никакво сжмѣване обаче, че слѣдъ пристигание-то на Седмочисленници-тѣ, богослужение-то вече се е извршвало на старо-българския езикъ. Когато бесси-тѣ (едно тракийско племе) имале свещенни книги на езика си и богослужение-то на езика си извршавале, то колко повече словене-тѣ не сж цѣле да имѣтъ такива книги, тогава когато вече отъ тѣхъ сж ставале мнозина византийски военначалници, царьове, па дори и патриарси. Преводяние-то и преписвание-то е станало съ новитѣ бѣлѣзи, или писмена, съ които вече е могло да се произнасятъ всички-тѣ звукове на старо-българския езикъ.

⁽¹⁶⁾ Православни-тѣ словене писатели казвѣтъ, че *Кирилица*-та е по-стара отъ *Глаголица*-та, а католици-тѣ словене писатели — че *Глаголица*-та е по-стара отъ *Кирилица*-та. Освѣтъ това, нѣкои писатели казвѣтъ, че *Глаголица*-та е измислилъ Методиевия братъ Кирилъ; това е за вѣрвание до негдѣ, ако се вземе прѣдъ видъ обстоятелство-то, че като е познавалъ книжнина-та на нѣкои симитически народи, Кирилъ сжставилъ *Глаголица*-та прилична на тѣхни-тѣ писмена А пакъ понеже *Глаголица*-та е негодна и мъчно се пише съ нея, Климентъ сжставилъ *Кирилица*-та, която нарѣкълъ на име-то на Кирила. И това е за вѣрвание, като се има прѣдъ видъ, че когато дошълъ въ България, Климентъ може да е заварилъ хора,